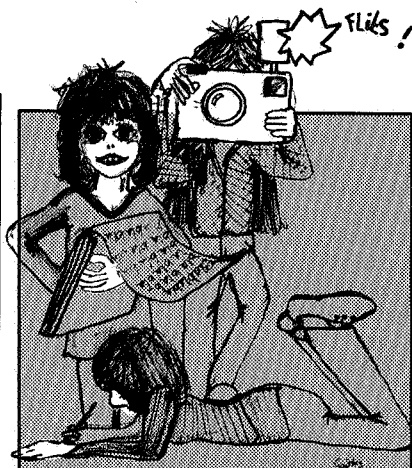

WEL EENS EEN KERKUIL GEZIEN?

Maaïke Joenje en Marieke Potma

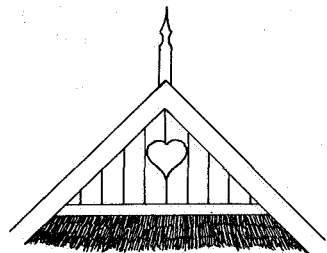
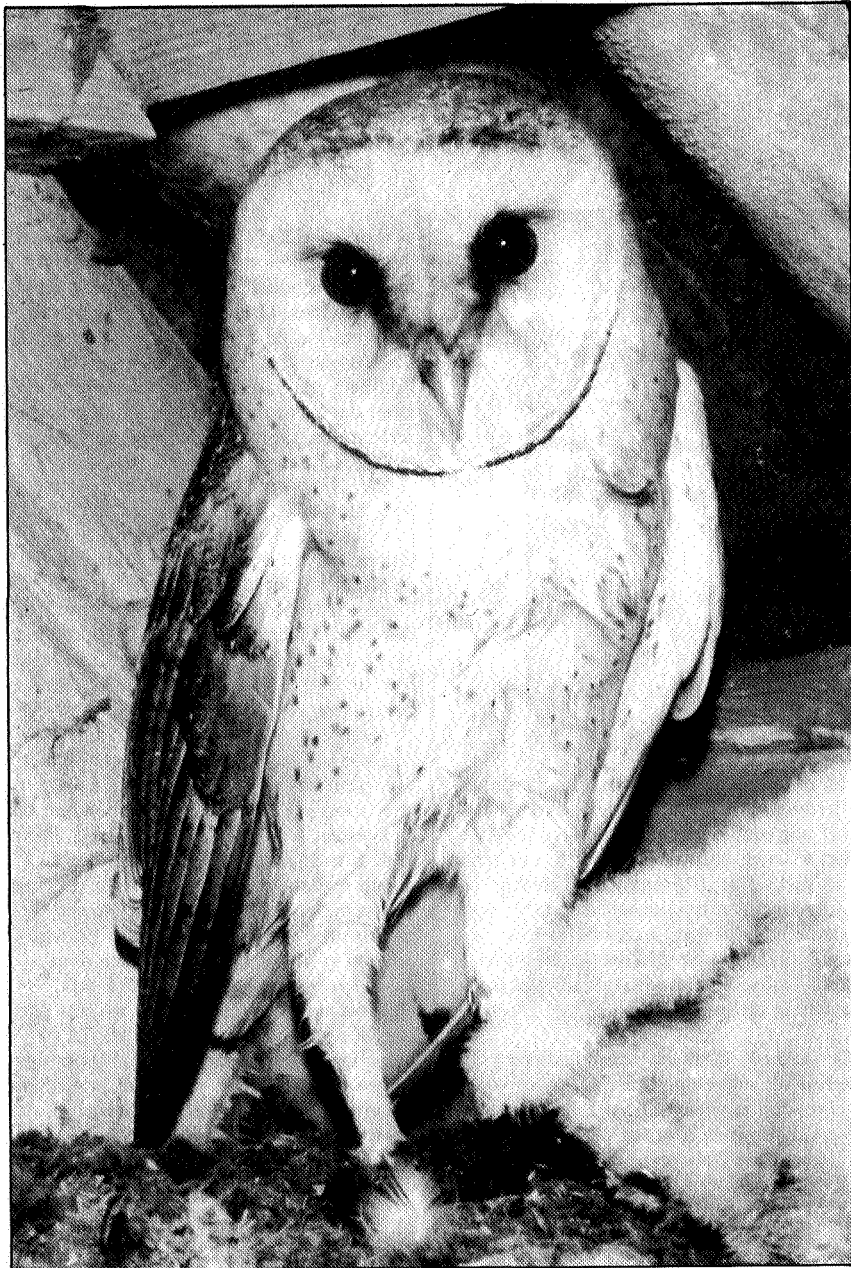
Waarschijnlijk wel, maar niet een die wij bedoelen. Je hebt natuurlijk wel es een trouwe kerk ganger* ontmoet, maar heb je wel eens de wijze uil uit de verhalen in het echt gezien? Vast niet iedereen, want die dieren zijn al erg zeldzaam geworden (en bovendien zijn het nachtdieren). De kerkuil broedt waarschijnlijk al eeuwenlang in Drente. Hij heeft zijn naam te danken aan het feit dat hij altijd al in kerken broedde. Tegenwoordig doet hij dat ook nog wel, maar er worden nu vaak nesten in zogenaamde broedkasten aangetroffen en een heel enkele keei in een holle boom. Maar voordat een kerkuil gaat broeden moet er behalve een goede broedplaats ook een geschikt jachtgebied in de buurt zijn. De kerkuil jaagt vooral 's nachts op bouw- en weilanden en langs bosranden en houtwallekes. Zijn prooi bestaat voornamelijk uit veldmuizen en bosspitsmuizen. Het aantal eieren dat de uilen leggen is erg afhankelijk van het aantal muizen en de muizenstand hangt weer af van de weersgesteldheid. Is het droog weer, dan zijn er meer muizen dus meer voedsel voor de uilen, die dan meer eieren leggen dan in een natte periode. Soms brengt een paartje dan twee nesten jongen achter elkaar groot. Die jongen worden in een paar weken opgevoed met voornamelijk muizen, die in het begin door de ouders uitelkaar geplukt worden maar later heel naar binnen gaan. Als ze uitgevlogen zijn is het nest een echt stinkhol geworden, want kerkuilen verwijderen, in tegenstelling tot andere uilen, de braakballen niet uit het nest. Dit is voor sommige mensen een reden om de uilen dood te maken. Een andere reden voor het doodmaken is het nare, spookachtige geluid dat ze maken, maar meestal doet men het om ze te laten opzetten. Verdere doodsorzaken zijn: strenge winters (zoals 1978/'79); verkeer;

Kijk 's om je heen

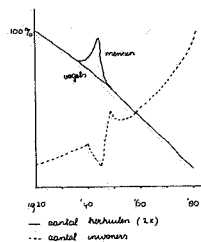
Maaïke Joenje uit Tynaarlo en Marieke Potma uit Ballo, allebei 15 jaar, zitten in de derde klas van het Nassaukollege in Assen. Al jaren woont er in de nok van de schuur bij Maaïke thuis een kerkuilenfamilie. Maaïke en Marieke hebben via Staatsbosbeheer in Assen het een en ander aan literatuur verzameld. Ook mochten ze vast een blik werpen in de gloednieuwe gegevens van het "SOVON"-project. Dat is een project, waarbij de gegevens over alle in Drente voorkomende vogels verzameld worden. Tenslotte gingen ze op bezoek bij Sietse Bottema, bioloog en gastheer van een kerkuil. Uit het woordenboek bleek dat het woord "kerkuil" een dubbele betekenis had. Een kerkuil is ook iemand die trouw naar de kerk gaat! Dit verhaal over kerkuilen sluit dus mooi aan op het verhaal over kerkpaden in de vorige Noorderbreedte.....

verdrinking (onder andere in regentonnen; waarom is niet bekend); vergiftiging van hun voedsel (muizen vreten vergiftigd graan; dit gif hoopt zich op in de uilen en die gaan dood). Door de hierboven genoemde en nog andere oorzaken loopt de (kerk) uilenstand niet alleen in Drente, maar in heel Nederland terug. In Drente waren er voor 1963 85 tot 175 broedparen, maar in de jaren 1969-1974 was het aantal broedparen nog maar 10 tot 30. Dat is een achteruitgang van 85 procent. Maatregelen om de uilen een kans te geven zich te herstellen zijn: het zorgen voor voldoende broedgelegenheden, het behoud van houtwallen en hekken en verbod van het gebruik van zwaar landbouwvergif. Je krijgt zelfs honderd gulden premie als je uilen met succes laat broeden. Bovendien kun je in strenge winters uilen bijvoeren, zoals Sietse Bottema uit Yde deed in de vorige strenge winter. Wij zijn bij hem geweest en hij heeft ons wat over "zijn" uilen verteld. Boven in de hoge boerderij-schuur heeft hij achter het "oelebred" een uilenkast, waar een paartje kerkuilen in woont. Sietse heeft ze de vorige winter bijgevoerd met muizen die hij in huis ving en in de diepvries stopte. Als er vijf dagen sneeuw lag, legde hij 's avonds, wanneer de uilen op jacht waren en toch wat probeerden te vangen, de ontdooide huismuizen in de uilenkast. De uilen kwamen na een paar uur terug van de jacht en gingen dan op de hanebalken zitten. Vroeg in de morgen vlogen ze pas naar de kast en aten ze de muizen op. Omdat Sietse niet genoeg muizen had voerde hij ook stukken duif en een enkele keer een mol, die ze niet graag eten. Wat ze eten kun je zien aan de uileballen, waarin de onverteerbare haren en botjes van de prooidieren zitten. Er lagen erg veel uileballen onder het "oelebred",

1 Een "oelbred"

2 De achteruitgang van het aantal kerk-
uilen (vogels en mensen) naast de stij-
ging van het aantal inwoners in Neder-
land

want de uilballenlaag in de kast is inmiddels tot aan het gat gekomen en nu rollen de verse ballen zo naar buiten. Sietse was bang dat de jongen ook zo uit het nest zouden tuimelen, maar dat zal niet gauw gebeuren omdat er in de hoek van de kast een kuiltje is waar de jongen wel in blijven. Als er jongen zijn, worden ze geringd. Soms wordt later in het nest een ring teruggevonden, die dan waarschijnlijk van het jongste dier is. Want de uilskuikens komen een paar dagen na elkaar uit en zijn dan erg verschillend van grootte; het gebeurt weleens dat de kleinste opgegeten wordt door de ouderen. Als de jonge kunnen vliegen blijven ze eerst nog een possje in de buurt en je hoort ze dan 's nachts tegen elkaar blazen; maar dat duurt maar kort en al gauw is het 's nachts weer stil en zijn de uilskuikens hun eigen weg gegaan: de weg naar een wijs en moeilijk uileleven.

* trouwe kerkganger = kerkuil (volgens Nederlands woordenboek Koenen).